
TEATRUL NAȚIONAL

F. M. DOSTOIEVSKI

ÎNSEMNĂRILE UNUI NECUNOSCUȚ

DRAMATIZARE DE ION COJAB

STAGIUNEA 1978 — 1979

Desen de N. Zenof

- 1821 — 30 octombrie — Se naște, la Moscova, Feodor Mihailovici Dostoievski.
- 1831—1837 — Dostoievski urmează o școală secundară particulară.
- 1838—1843 — Freventează Școala militară de inginerie din Petersburg.
- 1844 — Funcționează pentru o vreme în „Departamentul de proiectări tehnice” a unui minister.
— Serie primele pagini la **Oameni sărmăni**.
— Traduce din franceză **Eugenie Grandet** de Balzac
- 1846 — Publică povestirea **Oameni sărmăni**. Ecourile debutului sînt foarte încurajatoare. Se vorbește despre „aparitia unui nou Gogol”. Acestui succes îi urmează **Omul dedublat** și **Peripețiile domnului Goleadkin**.
- 1846—1849 — Îi apar mai multe nuvele : **Inimă slabă** ; **Domnul Proharcin** etc.

- 1847 — Intră în cercul revoluționar al lui Petrașevski unde are ocazia să aprofundeze ideile socialismului utopic.
- 1848 — Apar : **Un pom de Crăciun** și romanul sentimental **Nopți albe**.
- 1849 — Dostoievski publică o parte din **Netocika Nezvanova** cu subtitlul **Istoria unei femei**.
— Este întemnițat împreună cu alți 21 din grupul lui Petrașevski în fortăreața Petropavlovsk. Condamnați la moarte urmează să fie executați în ziua de 22 decembrie. În ultima clipă condamnării află că pedeapsa cu moartea le-a fost comutată în muncă silnică și pierderea drepturilor civile.
- 1854 — Dostoievski este eliberat și încorporat ca simplu soldat în batalionul siberian de infanterie din Semipalatinsk.
- 1857 — Tipărește **Micul erou** pe care o scrisese în închisoare.
- 1859 — Publică în revistele vremii **Visul unchiului** și **Satul Stepancikovo și locuitorii săi**.
- 1860 — Începe publicarea în ziarul „Russni” a cărții **Amintiri din Casa morții** care dincolo de valoarea documentară și biografică constituie mărturia revelației pe care a trăit-o autorul în întâlnirea cu frumusețea morală a oamenilor simpli.
— Apare în foileton romanul **Umiliți și obidiți** o tulburătoare analiză a unor conștiințe care se confruntă cu ele însele.
- 1863 — Termină cartea **Insemnările de iarnă despre impresii de vară** inspirată de o călătorie în Occident.
- 1864 — Scrie **Insemnări din subterană**, cea mai discutată și controversată operă a sa, un adevărat studiu moral al unei ideologii a anarhiei și lipsei de ideal. Dostoievski studiază tot ce-i mai degradant și abject în societate, dezvăluindu-i astfel cu duritate, racilele.
- 1866 — Apare **Crimă și pedeapsă** o „antologică sociografie petersburgheză”. Romanul urmărește traiectoriile unor destine tragice.
— Este publicat **Jucătorul**.
- 1868 — Termină **Idiotul** care va apare în 1874. Artă dostoievskiană se desăvârșește cu acest roman care cercetează la adâncimi amănunțite chipuri ale omeniei și neomeniei, ale ingenuității și ale abjecției.
- 1870 — Dostoievski publică **Soțul etern**.
— Scrie la Dresda **Demonii**, roman care va apare un an mai târziu. Scriitorul inițiază o dezbateră în care locul central îl ocupă revolta umană, haosul și libertatea neînfrântă de nimic, afirmarea brutală a individualității.
- 1873—1874 — Redactează ziarul oficios „Grajdanin” în care publică povestiri, reportaje, articole polemice. De asemenea tot aici îi va apare și **Jurnalul unui scriitor**.
- 1875 — Apare în foileton, în revista lui Nekrasov, romanul **Adolescentul**, urmărire a simptomelor procesului de descompunere morală specific unei societăți robite banului.
— Scrie **Smerita** operă care face parte din **Jurnalul unui scriitor** și în prefața căreia Dostoievski precizează viziunea sa asupra „realului” și „fantasticului”.
- 1879—1880 — Desăvârșește **Frații Karamazov** pe care o consideră capodopera sa. Romanul va apare în 1880. El constituie concluzia și încoronarea întregii sale opere, sinteza finală ce reia preocupările cărților precedente, reformulează întrebările ce și le-a pus cândva și încearcă să le soluționeze pe temeiul unei experiențe artistice totale.
— Continuă tipărirea **Jurnalului**.
- 1881 — Se stinge din viață Feodor Mihailovici Dostoievski.
— Ultimele pagini din **Jurnalul unui scriitor** apar după moartea sa. „În mod sigur — notează Dostoievski — noi am pierdut orice noțiune despre axioma conform căreia adevărul, mai ales în stare pură este tot ceea ce există mai poetic în lume : mai mult, el este chiar mai fantastic decât toate minciunile care se pot oferi inteligenței umane. Oamenii au ajuns din păcate să înțeleagă mai bine toate închipuirile din care se hrănește spiritul lor decât adevărul. Timp de o sută de ani adevărul se poate găsi la un pas, dar ei fug după povești tocmai pentru că ei consideră acest adevăr o ficțiune și o utopie”.

T E A T R U L

S T A G I U N E A

F. M. D O S T

ÎNSEMĂNĂRILE UN

DRAMATIZARE

D i s t r i

Egor Ilici Rostanev — colonel . . .	MATEI ALEXANDRU
Foma Fomici Opiskin	GRIGORE GONȚA
Serghei Alexandrovici	{ ADRIAN PINTEA GABRIEL OSECIUC
Evgraf Larionici Ejevikin	{ CONSTANTIN DINULESCU EMANOIL PETRUȚ Laureat al Premiului de Stat
Gavrila	{ COSTACHE DIAMANDI CONSTANTIN RAUȚCHI
Falalei	OVIDIU MOLDOVAN
Pavel Semionici Obnoskin	RADU GHEORGHE
Ivan Ivanici Mizincikov	{ BOGDAN MUȘATESCU GEORGE CALBOREANU jr.

Decoruri și costume : DAN JITIANU

DANIELA CODARCEA

Reg

Ilustrația muzicală : AN

Machiajul

Florin Ionescu (șef regizorat), ing. I. Georgiu (șef serv. tehnic), ing. I. Pascu (șef serv. electronic),
C. Rădoi și L. Ignătescu (șefi mașiniști), R. Baicu (șef timplărie), I. Dragomir (șef
N. Alexandru și Maria Gherghiță (șefi croitorie), T. Burducea (șef cizmărie)

DIRECTORUL TEATRULUI NAȚIONAL : RAI

N A T I O N A L

1 9 7 8 — 1 9 7 9

COIEVSKI

NUI NECUNOSCU

DE ION COJAR

buția:

Generăleasa	SIMONA BONDOC
Amfisa Petrovna Obnoskina . . .	CELLA DIMA Artistă emerită
Nastenka	ILINCA TOMOROVEANU
Ana Nilovna Perepelițina	DIDONA POPESCU
Tatiana Ivanovna	CATIȚA ISPAS
Praskovia Ilinișna	MITZURA ARGHEZI
O boieroaică scăpătată	TINA IONESCU
O călugăriță	ILEANA IORDACHE
O doamnă în vîrstă	ARIANA OLTEANU
Sașa	LAMIA BELIGAN
Iliușa	ADRIAN MUNTEANU

Regia : ION COJAR

Regia tehnică : TRAIAN ZECHERU

Regizori : DOREI RIVALET și DUMITRU STEPANOV

Sufleor : ANCA HENTER

Regizori : VL. ANTOCI și I. RADU.

Victoria Bighia (regizor de scenă), Elena Ion (șefă atelier coafură), M. Gițan (șef recuziter),
șef tapiserie atelier), I. Matichescu (șef tapiserie scenă), A. Pinoșanu (șef mecanică),
C. Kovacs (șef boiangerie); Sunet : Andrei Rivalet, Lumini : V. Paraschiv

DU BELIGAN — ARTIST AL POPORULUI

TEATRUL NAȚIONAL

STAGIUNEA 1978 — 1979

F. M. DOSTOIEVSKI

ÎNSEMNĂRILE UNUI NECUNOSCUȚ

DRAMATIZARE DE ION COJAR

Distribuția:

Egor Ilici Rostanov — colonel . . .	MATEI ALEXANDRU
Foma Fomici Opiskin	GRIGORE GONȚA
Serghei Alexandrovici	{ ADRIAN PINTEA GABRIEL OSECIUC
Evgraf Larionici Ejevikin	{ CONSTANTIN DINULESCU EMANOIL PETRUȚ Laureat al Premiului de Stat
Gavrila	{ COSTACHE DIAMANDI CONSTANTIN RAUȚCHI
Falalei	OVIDIU MOLDOVAN
Pavel Semionici Obnoskin	RADU GHEORGHE
Ivan Ivanici Mizincikov	{ BOGDAN MUȘATESCU GEORGE CALBOREANU jr.

Generăleasa	SIMONA BONDOC
Amfisa Petrovna Obnoskina	CELLA DIMA Artistă emertă
Nastenka	ILINCA TOMOROVEANU
Ana Nilovna Perepelițina	DIDONA POPESCU
Tatiana Ivanovna	CATIȚA ISPAS
Praskovia Ilinișna	MITZURA ARGHEZI
O boieroaică scăpătată	TINA IONESCU
O călugăriță	ILEANA IORDACHE
O doamnă în vîrstă	ARIANA OLTEANU
Sașa	LAMIA BELIGAN
Iliușa	ADRIAN MUNTEANU

Decoruri și costume : DAN JITIANU
DANIELA CODARCEA

Regia : ION COJAR

Regia tehnică : TRAIAN ZECHERU

Ilustrația muzicală : ANDREI RIVALET și DUMITRU STEPANOV
Machiajul : VL. ANTOCI și I. RADU.

Sufleor : ANCA HENTER

Florin Ionescu (șef regizorat), ing. I. Georgiu (șef serv. tehnic), ing. I. Pascu (șef serv. electronic), Victoria Bighia (regizor de scenă), Elena Ion (șefă atelier coafură), M. Gițan (șef recuziter), C. Rădoi și L. Ignățescu (șefi mașiniști), R. Baicu (șef tâmplărie), I. Dragomir (șef tapițerie atelier), I. Matichescu (șef tapițerie scenă), A. Pinoșanu (șef mecanică), N. Alexandru și Maria Gherghiță (șefi croitorie), T. Burducea (șef cizmărie), C. Kovacs (șef boiangerie); Sunet : Andrei Rivalet, Lumini : V. Paraschiv

DIRECTORUL TEATRULUI NAȚIONAL : RADU BELIGAN — ARTIST AL POPORULUI

„Prin numeroasele izvoare ale culturii sale, prin legăturile sale cu întreaga literatură a secolului, Dostoievski a fost o apariție europeană. Influența lui asupra literaturilor moderne a fost de asemenea dintre cele mai puternice. Dostoievski a indicat tuturor scriitorilor mai noi regiuni ale sufletului puțin cunoscute mai înainte și viziunea modernă a omului s-a modificat puternic prin contribuția lui. Din opera lui s-a degajat un îndemn de adâncire a investigației psihologice, de care au ascultat toți marii scriitori ai ultimelor trei sferturi de veac. Unul dintre cei mai iluștri, Thomas Mann, în prefața scrisă în 1916 pentru ediția americană a operelor lui Dostoievski, a vorbit despre acestea ca despre una din experiențele cărora le-a rămas mai mult îndatorat și care „după ce i-au zguduit tinerețea, n-a încetat să le reia și să le adâncească în anii săi mai bătrâni”. Dostoievski a fost unul din cei mai mari tragici ai omenirii, egalul lui Eschil și Sofocle, al lui Dante și Shakespeare”.

TUDOR VIANU

„La Dostoievski procesul observației artistice este indisolubil legat de fulgurațiile intuiției. Pentru anumite arte aceasta este știință : pentru el este magie. Domeniul lui este alchimia realității. El nu ia aparent nimic din imediata apropiere și posedă totul chiar înainte de a cerceta. El nu calculează și totuși măsurătorile lui sînt exacte”.

S. ZWEIG

„Mulți dintre cercetători au ridicat la rang de axiomă opinia potrivit căreia Dostoievski a luat partea personalității în raport cu obștea, a exaltat libertatea în detrimentul necesității. Dar genialul dialectician s-a opus rezolvării atît de simpliste a problemei. Denunțînd principiul mecanic, aritmetic, nivelator, ca ostil vieții și atribuindu-l nu totdeauna adeptilor lui autentici, Dostoievski a depistat cu o extraordinară luciditate și pericolul mortal ce-l pîndește pe om în manifestările sale inverse (sau aparent inverse), consecințele dezastruoase ale individualismului. Raskolnikov, Stavroghin, Ivan Karamazov sînt personalități care comit crime, ei comit crime fiindcă sînt și se simt personalități. În mod neașteptat și paradoxal, literatura cunoaște un neînduplecat critic al personalității și libertății individuale tocmai în acest adept al lor recunoscut ! Printre meritele istorice ale marelui artist se numără, indiscutabil, descoperirea clarvăzătoare a antinomiilor libertății, descrierea mecanismului prin care libertatea devine propriul său călău, se reneagă, se devorează. Și dacă ar fi să numim crima pe care toate romanele ulterioare ale lui Dostoievski o vor consemna ca fiind prin excelență fatală omului, crima care va dezvălui cu necesitate pedeapsa de cele mai multe ori anihilantă, ea ar fi dorința nesăbuită a libertății absolute !”

ION IANOȘI

„Incontestabil renumele său mondial este fără pereche. Dar să alegem ca semn distinctiv această artă de a depăși durerea, această artă de „a căuta omul în om”, ura sa intransigentă contra oricărei automatizări, refuzul morții și setea de viață, speranța sa de a pune capăt dezbinării și de a uni oamenii. Democratismul și umanismul care străbat cuvintele sale n-au nimic din elanul brutal al mărînimiei cavaleresti : ele fac parte din viziunea sa despre lume. Să-l înțelegem pe Dostoievski nu disimulînd ci relevînd contradicțiile care l-au torturat și care nu pot fi rezolvate decît într-o societate în care „libera dezvoltare a fiecăruia este condiția liberei dezvoltări a tuturor”.

I. KARIAKIM

„Apreciem în persoana lui Dostoievski pe unul din marii novatori ai formei artistice. Avem convingerea că el a creat un tip inedit de gândire artistică, pe care l-am denumit în mod convențional polifonic. Acest tip de gândire artistică și-a găsit expresia în romanele lui Dostoievski, semnificația lui a depășit însă cadrul creației exclusiv românești atingând unele principii fundamentale ale esteticii europene. Mai mult se poate spune că, într-un fel, Dostoievski a creat un nou model artistic al lumii în care numeroase elemente esențiale ale vechii forme artistice au suferit o transformare radicală”.

M. BAHTIN

„Dostoievski, mai mult ca oricine, ne-a arătat în viața sufletească a eroilor săi eterogenitatea elementelor care compun conștiința omenească. Eroii săi sînt dubli, chiar multipli. Toți oamenii se contrazic succesiv de-a lungul unei vieți. În eroii lui Dostoievski, contradicția coexistă, antinomia e simultană. Culmile virtuții și abisurile viciului își dau mîna haotic”.

M. D. RALEA

„Ce ne prezintă Dostoievski? Personaje care fără a rămîne consecvente cu ele însele, cedează tuturor contradicțiilor, tuturor negațiilor de care natura lor este capabilă. Se pare că aceasta l-a interesat cel mai mult pe Dostoievski: inconsecvența. Departe de a o ascunde el o subliniază, o analizează cu insistență”.

ANDRÉ GIDE

„Dostoievski este inventatorul caracterului polimorf. Molière, Racine, marii clasici au creat caractere lineare, Dostoievski în schimb a făcut o descoperire în psihologie, echivalentă cu cea a lui De Vries în lumea istoriei naturale: mutația spontană. Un caracter suferă dintr-odată o mutație, adică descoperă în el lucruri pe care nu le avea. Acest imprevizibil, acest necunoscut al naturii umane l-a interesat cel mai mult pe Dostoievski. Romanele sale sînt modele de compoziție”.

PAUL CLAUDEL

„Creația dostoevskiană se prezintă ca o întrebare pe care omul și-o pune în legătură cu sensul vieții și cu propria sa natură. Scriitorul vede în fiecare om o „taină” care poate fi lămurită pe calea analizei contradicțiilor sufletului uman. Eroul dostoevskian oscilează între rațiune și pasiune, de la negarea sentimentelor la aservirea lor de către propriile pasiuni. În eul său nu este nimic limpede, clar sau sigur. El este un om ciudat, stăpînit de o aviditate nestînsă de viață și de aventură, de încercări neobișnuite. În tot ce face, în orice acțiune, eroul dostoevskian este încordat la maximum, deși nimic nu-l poate stăpîni în întregime”.

ALFRED HEINRICH

„Dostoievski este multilateral și plin de neprevăzut în toate fluctuațiile gândirii sale artistice, operele lui mustesc de forță și intenții ce par despărțite de abisuri de netrecut. Sănătatea și forța, pesimismul extrem și credința înflăcărată în mîntuire, setea de viață și setea de moarte, totul se încheșează aici într-o luptă fără sfîrșit. Violenta și bunătața, trufia vanității și smerenia jertfirii de sine, întreaga plenitudine de necuprins a vieții întruchipată cu relief în fiecare particică a creațiilor sale”.

OTTO KAUS

În galeria marilor scriitori nu sînt mulți acela care înaintea lui Dostoievski să fi reușit într-un chip atît de acut și de tulburător să redea tresărire dureroasă a conștiinței umilite, reacțiile sufletului omenesc sfîșiat de tendințe contradictorii în confruntarea brutală cu cele mai respingătoare forme ale prostiei, egoismului, lăcomiei, violenței, ipocriziei.

În scrierea „Satul Stepancikovo și locuitorii săi” — după care s-a realizat dramatizarea — Dostoievski întreprinde o minuțioasă analiză socială și psihologică în rîndurile „elitei”, ceea ce-i prilejuiește alcătuirea unui tablou zguduitor și dezolant, un tablou profund semnificativ pentru moravurile unei anumite epoci; moravuri generînd în om impulsuri antagonice, înăbușindu-i inițiativele, degradîndu-i demnitatea, împiedînd asupra celor mai luminoase aspirații ale lui. Într-adevăr, numai într-un asemenea mediu în care preocupările celor cu pretenții de blazon se limitează la mondenități, la comentarea cancanurilor și afirmarea cu prețiozitate a unei crase inculturi, sau la apărarea cu înverșunare a privilegiilor și cutumelor poate fi concepută evoluția straniului personaj Foma Fomici Opiskin. Pripăsit în casa colonelului Rostanov se erijează în adevăratul conducător al familiei, își impune în mod absolutist punctul de vedere în probleme de cultură și morală, dă sentințe în orice domeniu, se lasă adulat, pretențiile sale sînt nemăsurate. Și nici măcar nu încearcă să-și disimuleze disprețul nutrit față de toți. Foma Fomici este înzestrat cu toate atributele menite să trezească antipatia: viclenie, răutate, infatuare, egocentrism, josnicie, meschinărie, și totuși membrii familiei lui Rostanov, vecinii, invitații se lasă seduși și terorizați, devenind cu atît mai supuși și mai plini de zel în a-i satisface orgoliul cu cît capriciile sale sînt mai evidente, mai umilitoare. Despotismul și insolența lui Foma Fomici nu cunosc limite, dar tirania sa fascinează, iar grosolanția lui este considerată originalitate. Pe bună dreptate la un moment dat, un personaj, stupefiat de această docilitate aproape generală, întreabă dacă nu cumva se află într-o casă de nebuni. Comportamentul lui Opiskin și toleranța celorlalți, deopotrivă de absurde, devin coordonate precise prin care scriitorul stabilește ferm — recurgînd la ironia amară sau la tonul cu inflexiuni grave — traiectul dureros lăsat în conștiințele labile de impostura agresivă. O impostură amenințînd sentimentele gingașe dintre Rostanov și Nastenka. O impostură ce rănește fără cruțare sufletele unor oameni simpli, doi servitori cărora, firește, nu le este îngăduită replica. Un cinism ce apare cu atît mai odios în confruntarea cu puritatea Nastenka sau generozitatea Tatianei Ivanovna.

Izvorînd dintr-o sensibilitate morală unică și dintr-o experiență de viață zguduitoare, ampla perspectivă pe care Dostoievski o are asupra durerii umane își pune pecetea și asupra acestor narațiuni atît de dramatice în care adevărul e o parte a minciunii și iluzia o parte a realității și în care se tînjește după dragoste, se cheamă bucuria sinceră, se invocă fericirea și se caută cu asiduitate armonia, dar lipsește tocmai forța morală capabilă să descătușeze sufletele, să modifice radical situații și atitudini, să înlăture germenii răului, ai suferinței.

Dramatizarea lui I. Cojar pornind de la sensurile sociale și psihologice ale lucrării dostoievskiene, pune un accent sporit pe dezvăluirea acelei mobilități sufletești, adesea paradoxale, specifică erolor marelui scriitor. Aflate tot timpul împreună, schimbînd idei, afirmînd principii, contrazicîndu-se, șovăind, încercînd să se impună, pătimășe, capricioase sau dezinteresate, suferind, condamnînd, iubind sau disprețuind personajele oferă mereu, neașteptat, noi fațete ale unor caractere extrem de complexe. De aici în primul rînd și nu din neobișnuitul faptelor se naște o uluitoare tensiune dramatică ce se menține de-a lungul întregii piese.

CLAUDIU CRISTESCU